



Учітесь, читайте, і нужоту научайтесь, і свого не цурайтесь. / Т. Шевченко /

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 33-34 (761-762)
Вересень
2015 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Видається
з грудня
1993 року



Шановні школярі, студенти, педагоги, батьки!

Щиро вітаю вас із Днем знань – всенародним святом мудрості! Сьогодні у шкільних класах і студентських аудиторіях гартується нове покоління Дніпропетровщини. Зростають самодостатні та незалежні громадяни України, які творитимуть її майбуття. Це особливе свято для першокласників, один із головних днів у їхньому житті. Попереду в них тривале й цікаве навчання. Для учнів 11-х класів перший дзвінок пролунає востаннє. У вас попереду – іспити, атестати і вибір майбутньої професії. Бажаю творчо ставитися до справи й досягти бажаного на своєму життєвому шляху! Окремі вітання вчителям і викладачам. Від вашої самовідданої та наполегливої праці залежить майбутнє дітей, регіону, країни. Бажаю вам натхнення, уважних і вдячних учнів, професійних успіхів! День знань – свято і для батьків школярів, і студентів. Вони завжди поруч, готові допомогти, підтримати, розрадити. Міцного здоров'я вам і вашим дітям.

Зі святом вас!

З повагою

Голова обласної державної адміністрації

Валентин РЕЗНИЧЕНКО

Цього року перший дзвінок пролунав для майже 300 тисяч учнів Дніпропетровщини. 30 тисяч дітей прийшли до школи вперше.

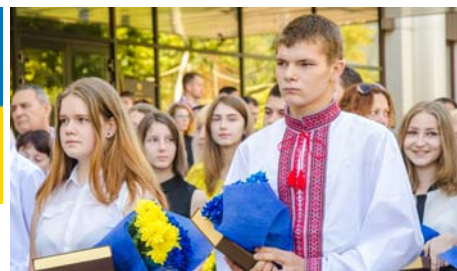
Навчальний рік розпочався з патріотичного уроку

Школярі молодших класів слухали розповіді про рідне місто чи село, створення школи, її історію. Старші учні говорили про Революцію Гідності, події на Сході України, розповідали історії про подвиги наших героїв-захисників.

Традиційно з цього дня розпочинається цикл патріотичних дисциплін у школах. Протягом навчального року дітям виклададимо уроки мужності. Про хоробрість та відвагу українських військових і простих українців дітям розповідатимуть на факультативних заняттях.



ДЕНЬ ДЕРЖАВНОГО ПРАПОРА УКРАЇНИ



Зранку на площі біля Дніпропетровської облдержадміністрації зібралося з 1 тисячу мешканців – у вишиванках, з синьо-жовтими прапорцями у руках. Урочистим маршем військово-службовці винесли прапор України. Під звуки оркестру, який виконав Державний Гімн України, національний стяг підняли на флагшток.

Вперше будівлю облдержадміністрації прикрасили великим синьо-жовтим прапором. Його розмір – 22 на 7 м.

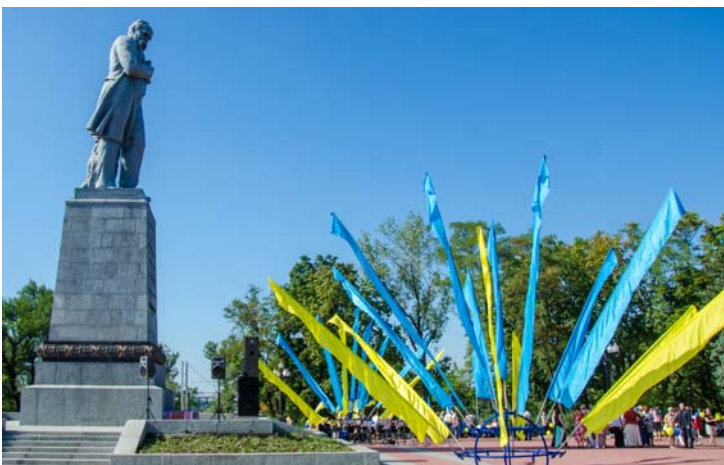
15 юнаків і дівчат, яким на свята виповнюється 16 років, отримали паспорти громадянина України.

У сквері біля облдержадміністрації для дітей працювали майстер-класи з оригамі. Виготовлений власноруч «Тризуб» дівчата подарували обласній державній адміністрації.

В небо запускали дитячі планери. Завершилися урочистості патріотичним велопробігом.

24 РІЧНИЦЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Синьо-жовті прапори, вишиванки, слова Тараса Шевченка та віра в Україну. Так відзначають на Дніпропетровщині День незалежності Батьківщини. Вперше за останні роки Дніпропетровськ проводить урочистості на Монастирському острові біля пам'ятника Великому Кобзарю. Тут з любов'ю до України та впевненістю у її щасливому майбутньому зібралися представники обласної та міської влади, народні депутати, сотні жителів області. За традицією поклали квіти й до пам'ятника молодому Тарасу Шевченку в центрі міста.



За матеріалами департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації

Шановні учні й учителі! Шановні батьки!

Прийміть найщиріші вітання з початком нового навчального року, з Днем знань!

Це свято об'єднує людей усіх поколінь, бо Перший дзвінок, перший клас, перший урок, перший учитель – ці яскраві враження вже ніколи не повторяться, тому й залишаються в пам'яті на все життя.

Шановні педагоги! На вас лежить величезна відповідальність за всебічний розвиток і виховання наших дітей, нашого молодого покоління, на яке покладене завдання розбудови і розвитку сучасної України.

Шановні юні друзі!

Ви – наша гордість. Ваші імена поповнюють літопис історії, культури, технічної творчості нашого краю і нашої держави.

Бажаю вам усім наснаги, нових творчих перемог!

Ми покладаємо на вас надію і віримо, що ви завжди збагачуватимете духовну спадщину нашого народу, розвиватимете багаті мистецькі традиції нашої неповторної Дніпропетровщини.

Шановні батьки! Дякую вам за підтримку у справі прищеплення молодому поколінню загальнолюдських і національних цінностей та ідеалів, плекання патріотичних почувань і сподіваюся на подальшу співпрацю.

Всього вам найкращого!

Олексій ПОЛТОРАЦЬКИЙ,
в.о. директора департаменту освіти і науки облдержадміністрації

Шановні колеги!



Щиро вітаю Вас із першим осіннім святом – Днем знань!

Саме в цю пору року настає новий етап у нашій спільній науковій і педагогічній діяльності. За Вашими плечима багатий професійний досвід і великі досягнення, але ми не зупиняємося. Ми знову вирушаємо у неосяжний світ педагогічних інновацій, конференцій, виставок, цікавих проектів... Прийміть слова щирої подяки за щоденну напружену творчу працю. Бажаю терпіння, мудрості, порозуміння.

Михайло РОМАНЕНКО, в.о. ректора Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Новий Дніпропетровщині
Новий стандарт освіти



КОНФЕРЕНЦІЯ ОСВІТЯН ОБЛАСТІ

27 серпня відбулася щорічна конференція педагогічних працівників Дніпропетровщини. У заході взяли участь майже 400 осіб – міські голови та голови райдержадміністрацій, керівники закладів освіти, методисти, представники профспілок тощо.

На конференції розглянуто актуальні для подальшого розвитку освіти питання вдосконалення роботи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, створення умов для забезпечення неперервної освіти та підготовки конкурентоспроможного випускника.

Заступник голови облдержадміністрації **Олег Миколайович Кужман** привітав учасників конференції з початком нового навчального року і наголосив: «Політика в галузі освіти змінилась кардинальним чином. Держава визначила чіткий вектор розвитку та підтримки освіти. Велика роль належить органам державної влади та місцевого самоврядування, органам управління освітою. Їхні дії, перш за все, спрямовані на оптимізацію витраток на освіту й підвищення їхньої ефективності. Ми й надалі створюватимемо умови для залучення в галузь освіти позабюджетних джерел фінансування, грантових коштів».

О. Кужман передав учасникам конференції вітання з початком навчального року від голови обласної державної адміністрації



Валентина Михайлівна Резніченка і вручив обласні нагороди. Нагрудний знак «За розвиток регіону» отримали вчитель хімії Нікопольської школи № 5 Наталя Миколаївна Попова та керівник авіамодельного гуртка Марганецького центру науково-технічного розвитку Михайло Вадимович Серебряков. 31 педагог отримав почесні грамоти облдерж-

адміністрації, 7 викладачів – подяки від голови ОДА.

Під час обговорення учасники конференції висловили чимало слушних зауважень і конструктивних пропозицій щодо удосконалення роботи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади. На думку освітян, пріоритетами освіти є впровадження європейських стандартів у середній ланці освіти, нового змісту і нових технологій навчання.

Особливу увагу в області зосереджено на неперервній освіті, або освіті протягом життя. Про це розповів в.о. директора департаменту освіти і науки облдержадміністрації **Олексій Володимирович Полторацький**: «Неперервна освіта – це фундамент нової моделі освітньої системи. Дитина переходить з дитячого садка до школи, займається у позашкільних закладах відповідно до своїх уподобань. Учень має змогу отримати знання про різні професії, належним чином підготуватися до подальшого навчання за обраним профілем. Здобувши фах, отримавши диплом про вищу освіту, людина може й надалі вдосконалювати свої професійні навички. Завдяки цій системі неперервної освіти ми формуємо активну громадянську позицію та досягаємо конкурентоспроможності на ринку праці».

Перший заступник міського голови Синельникова **Володимир Борисович Яковін** розповів про підтримку освіти, що є на-



дійною інвестицією в розвиток громади в умовах децентралізації; Начальник управління освіти і науки виконавчого комітету Дніпропетровської міської ради **Лариса Борисівна Сафронова** звітувала про те, як в умовах розвитку освітнього простору Дніпропетровська підвищується якість освіти;

Голова Петропавлівської райдержадміністрації **Михайло Васильович Пающик** окреслив стан, проблеми, перспективи енергозбереження та енергоефективності в районі;

Начальник відділу освіти Широківської райдержадміністрації **Ірина Володимирівна Положешна** поділилась досвідом створення умов для забезпечення якісної освіти в умовах сільської школи;

Директор Дніпропетровського регіонального центру оцінювання якості освіти **Марина Михайлівна Горбенко-Хвостунова** інформувала про підсумки зовнішнього незалежного оцінювання знань учнів у 2015 році та динаміку предметних результатів ЗНО за 2008-2015 роки;

Виконувач обов'язків ректора Комунального вищого навчального закладу «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» **Михайло Ілліч Романенко** доповів про науково-методичний супровід реформування обласної системи освіти;

Голова обкому профспілки працівників освіти і науки України **Галина Володимирівна Белікова** ознайомила з правовим і фінансовим забезпеченням учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти області.

За підсумками обговорення конференція педагогічних працівників Дніпропетровської області ухвалила відповідну резолюцію.



РЕЗОЛЮЦІЯ

Конференції педагогічних працівників Дніпропетровської області Дніпропетровськ, 27.08.2015

Ми, учасники конференції педагогічних працівників Дніпропетровської області, обговоривши напрямки вдосконалення роботи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо створення умов для забезпечення неперервної освіти та підготовки конкурентоспроможного випускника зазначаємо, що органи місцевої влади у Дніпропетровській області, управління, відділи та установи освіти, навчальні заклади у 2015-2016 навчальному році основні зусилля спрямують на вирішення загальнодержавних освітніх пріоритетів, що визначені Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (схвалена Указом Президента України від 25.06.2013 № 344/2013), на формування ефективної неперервної системи освіти як основи конкурентоспроможності країни, на забезпечення європейського рівня якості та доступності освіти Дніпропетровщини.

Для втілення в життя нових можливостей потрібні скоординовані дії усіх учасників освітньої діяльності, а також активне соціальне партнерство освітян, органів державної влади та місцевого самоврядування, громадськості області.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що **головними пріоритетами розвитку освіти у Дніпропетровській області на 2015-2016 навчальний рік є:**

забезпечення стовідсоткового охоплення дітей шостого року життя дошкільною освітою, відновлення діяльності дошкільних навчальних закладів, ремонт зарезервованих груп при дошкільних навчальних закладах, що працюють;
зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів, оновлення навчального обладнання кабінетів;
наближення навчання і виховання кожної дитини до її здібностей та особливостей, що стане основою формування конкурентоспроможного фахівця;
створення належних умов для навчання у загальноосвітніх навчальних закладах дітей з особливими потребами;
здійснення заходів щодо подальшого розвитку інклюзивної освіти;
забезпечення доступності до якісної загальної середньої освіти у сільських районах шляхом формування освітніх округів;

збереження та удосконалення мережі позашкільних навчальних закладів як складової неперервної освіти, гуртків, секцій, творчих об'єднань;

спрямування зусиль на подальшу реалізацію положень Концепції національно-патріотичного виховання учнів, формування активної громадянської позиції та толерантності молодого покоління;

формування оптимальної мережі загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів відповідно до потреб населення, соціально-економічних умов області та бюджетного процесу;

забезпечення міцної інтеграції загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів у межах програми професійної підготовки;

вивчення питання створення на базі професійно-технічних навчальних закладів сучасних професійних ліцеїв і центрів професійно-технічної освіти;

сприяння активній участі роботодавців у підготовці кваліфікованих робітників,

фахівців з вищою освітою та пошукам замовників кадрів;

сприяння переорієнтації діяльності навчальних закладів на потреби соціально-економічного розвитку регіону, зокрема завдяки співпраці навчальних закладів, суб'єктів господарської діяльності та системи зайнятості населення;

впровадження інноваційних форм підвищення кваліфікації вчителів і керівних кадрів;

вдосконалення науково-методичного супроводу освітніх новацій, насамперед завдяки виданню електронних засобів навчання, формуванню мережі інформаційного забезпечення освіти області;

формування механізмів трансформації регіональної системи післядипломної педагогічної освіти в систему освіти для дорослих;

розширення напрямків перепідготовки педагогічних кадрів для забезпечення гнучкого реагування на потреби педагогів області у нових кваліфікаціях.

СЕРПНЕВІ ЗАСІДАННЯ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ І НАРАД ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ І ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

18-19 серпня 2015 року на базі Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, НВК № 12 Дніпропетровська, Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, Педагогічного коледжу при Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара відбулися секційні засідання керівників районних (міських) методичних об'єднань вчителів.

Основна мета заходів – підготовка до організованого початку 2015-2016 навчального року та подальше удосконалення методичного забезпечення загальної середньої освіти, виконання головних пріоритетних завдань сучасної системи освіти, що визначені нормативними документами Міністерства освіти і науки України, наказом МОН від 28.05.2015 № 582 «**Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді**», відповідними наказами Департаменту освіти і науки облдержадміністрації та Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Для участі у заходах були залучені керівники методичних служб, завідувачі кабінетів (центрів), методисти районних (міських) управлінь (відділів) освіти, директори загальноосвітніх навчальних закладів, керівники МО з фахових предметів, соціально-психологічних служб, вчителі-логопеди, керівники експериментальних закладів шкіл життєтворчості, науковці ВНЗ, представники МОН України, педагоги-практики, педагоги-новатори, представники громадських організацій, преси, педагогічних видань.

Серед запрошених: начальник управління – заступник командира по роботі з особовим складом в/ч А 1314 полковник Петро Васильович Зубань; завідувач відділу інтеграції вищої освіти і науки НПУ ім. М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук Ольга Григорівна Ярошенко; співробітник Інституту інноваційних технологій і змісту освіти (м. Київ) Ольга Василівна Коршунова, доцент факультету кібернети КНУ ім. Т. Шевченка, кандидат фізико-математичних наук Ігор Олександрович Завадський; вчений секретар ДОУНБ Юлія Михайлівна Зюлева.

Свої видання презентували представники видавництва «Освіта», «Ранок» та редакції «МЦФЕР: Освіта». Освітня зустріч з авторами підручників: Ольгою Василівною Коршуною – «Інформатика для початкової школи»; Ігорем Яковичем Щупаком – «Всесвітня історія» для 6-11 кл., Людмилою Тарасівною Коваленко – «Українська література» для 5, 6, 7 кл.;

У 31 засіданні методичних об'єднань взяло участь понад 2500 педагогічних працівників.

Під час проведення секційних засідань йшлося про забезпечення реформування освіти, модернізацію науково-методичної роботи шляхом упровадження сучасних навчально-виховних, управлінських технологій; стимулювання професійного зростання кадрів, підвищення їхньої професійної майстерності.

Були скореговані та чітко окреслені перспективи подальшої роботи над науково-методичним проектом «**Освітні стратегії соціалізації особистості громадянського суспільства**». Відповідна тематична виставка була розміщена в холі ДОППО.

Фахівці Інституту розробили науково-методичні, педагогічні рекомендації, що обговорювалися під час роботи секцій.

Обговорено тематику Першого уроку, яка згідно з рекомендаціями МОН України має відповідати принципам Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що затверджена наказом МОН від 16.06.2015 № 641. Наголошено, що конкретну тему такого уроку навчальні заклади визначають самостійно; при цьому доцільно звернути увагу на питання історії українського державотворення, розвитку та зміцнення держави, історії державних символів України.

Під час проведення методичних об'єднань вчителів-предметників ґрунтовно обговорено Лист Міністерства освіти і науки України від 26.06.2015 № 1/9-305 щодо особливостей вивчення базових навчальних дисциплін у 2015-2016 навчальному році, що пов'язано, перш за все, зі змінами, внесеними до навчальних програм. Після громадського обговорення та розгляду на Колегії Міністерства до навчальних програм внесено зміни, спрямовані на розвантаження їх та врахування вікових особливостей розвитку дитини у відповідності до сучасного розвитку науки та технологій. Зміни до програм затверджені відповідними наказами МОН України: від 05.11.2014 № 1275 «Про проведення експертизи та громадського обговорення типових навчальних планів та навчальних програм для початкової школи» та від 06.02.2015 № 100 «Про розвантаження навчальних програм для учнів 5-9

класів загальноосвітніх навчальних закладів». Відповідно до цих наказів навчальні програми мають бути звільнені від жорсткого поурочного поділу; вчителі можуть обрати послідовність розкриття навчального матеріалу в межах окремої теми, але так, щоб не порушувалась логіка його викладу. Обласні, районні та міські методичні кабінети (об'єднання) не можуть втручатися в ці питання, оскільки це – компетенція самого вчителя.

Особливу увагу було приділено удосконаленню контролю за управлінською діяльністю місцевих органів управління освітою у галузях дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, позашкільної освіти та їхньої дебіюкратації.

Акцентувалася увага і на особливій відповідальності педагогічних і науково-педагогічних працівників освіти в умовах складної суспільно-політичної ситуації. Учасників секційних засідань ознайомили зі змістом відповідного листа МОН України від 29.07.2014 № 1/9-382 «Про особливу відповідальність педагогічних та науково-педагогічних працівників», де наголошується на тому, що недотримання або порушення педагогічними та науково-педагогічними працівниками законодавства, участь в антидержавній діяльності тягнуть правові наслідки, що визначені законодавством України, зокрема Кодексом законів про працю України.

На засіданнях усіх МО обговорено: Лист МОН від 24.06.2015 № 1/9-302 «Щодо протидії пропаганді сепаратизму та антиукраїнській ідеології в системі освіти» та Наказ МОН від 16.07.2015 № 768 «Про національно-патріотичне виховання в системі освіти».

На засіданнях МО йшлося і про **визначення визначних, знаменних і пам'ятних дат року, серед яких у першому півріччі 2015-2016 н. р.:**

29.09. – 170 років від дня народження Івана Карповича Карпенка-Карого (1845-1907).

22.10. – 80 років від дня народження Бориса Іллєча Олійника (1935).

6.11. – 160 років від дня народження Дмитра Івановича Яворницького (1855-1940).

У 2015-2016 навчальному році у Дніпропетровській області

триває реалізація започаткованих 2014 р. електронних проєктів «Профільна школа on-line», «Мережевий освітній округ», «Віртуальна майстерня петриківського розпису», «Електронний методичний кабінет», «Електронна атестація педагогічних працівників», «Електронна школа для дітей з особливими потребами». Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти інформував учасників засідань методичних об'єднань вчителів про їх втілення в загальноосвітніх навчальних закладах області.

Водночас, неоліком проведених заходів є неповне представництво закладів освіти, міст та районів у роботі секцій. Так, **не забезпечили участь у роботі засідань методичних об'єднань керівників ВСШ – Марганець; вчителів образотворчого мистецтва і креслення – Орджонікідзе, Першотравенськ, Межівський, Нікопольський райони; фахівців-координаторів з питань моніторингу якості освіти – Жовті Води, Межівський, Юр'ївський райони; вчителів художньої культури – Вільногірськ, Нікополь, Нікопольський, П'ятихатський райони; викладачів предмета «Захист Вітчизни» – 6 районів Кривого Рогу (окрім Довгинцевського), Жовті Води, Петропавлівський, Покровський райони; «Випереджаюча освіта для сталого розвитку» – Дніпропетровськ (міський юридичний ліцей, гімназія № 57, НВО №№ 79 та 136, НВК №№ 100 та 122, ЗНЗ № 5, СЗШ №№ 13, 67 та 75), Дніпродзержинськ (Ліцей нових інформаційних технологій № 2, технічний ліцей), Кривий Ріг (СЗШ № 35, санаторна школа – інтернат № 8); Марганець (Марганецька гімназія), Жовті Води (СЗШ № 3), Орджонікідзе (загальноосвітній ліцей), Нікопольський район (Чкалівська СЗШ), Томаківський район (Китайгородська СЗШ); вчителів французької та німецької мови – Дніпропетровськ; англійської мови – Новомосковський, Томаківський райони; вчителів етики та основи християнської етики – Вільногірськ, Нікополь, Новомосковськ, Першотравенськ, Апостолівський, Межівський, Покровський, П'ятихатський, Солонянсь-**

кий, Томаківський райони; *інклюзивна освіта* – Кривий Ріг, Жовті Води; *вчителів трудового навчання* – Жовті Води; *вчителів фізики* – Жовті Води; *вчителів хімії* – Дніпропетровськ (Кіровський, Самарський райони), Криничанський, Межівський райони; *методичних об'єднань міських, районних соціально-психологічних служб* – Орджонікідзе, П'ятихатський район; *шкільних бібліотекарів* – Апостолівський район; *заступників директорів з виховної роботи* – Тернівка; *методистів, відповідальних за вивчення українознавства і народознавства* – Вільногірськ, Жовті Води, Першотравенськ, Апостолівський, Васильківський, Криворізький, Межівський, Павлоградський, Покровський, Юр'ївський райони.

З урахуванням рекомендацій методичних об'єднань педагогічних працівників загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти у 2015-2016 н. р. удосконалюватиме науково-методичний супровід питань:

забезпечення загального доступу до світових освітніх ресурсів і створення національних ресурсів нового покоління шляхом інтенсивного впровадження новітніх технологій навчання, комп'ютеризації та інформатизації освіти, що відкриває ширший доступ до навчання завдяки використанню інформаційних навчальних ресурсів мережі Інтернет;

модернізація науково-методичної роботи шляхом упровадження сучасних навчально-виховних, управлінських технологій, стимулювання професійного зростання кадрів, підвищення їхньої професійної майстерності, зокрема шляхом ефективного застосування сучасних форм і методів навчання дорослих, інструментальних засобів, систем комп'ютерного навчання та інформаційної мережної взаємодії;

розвиток сучасних тенденцій освіти, що сприятиме оновленню змісту освіти, розширенню вільного доступу до якісної освіти всіх рівнів, створенню системи безперервної освіти протягом усього життя.

Володимир ДОЛГОПОЛІЙ, перший проректор ДОППО



МОЖЕМО ЙТИ ДО МЕТИ!

Під таким гаслом натхненно працює обласна школа передового педагогічного досвіду вчителів української мови і літератури під керівництвом навчально-методичної лабораторії української мови і літератури Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти»

З огляду на те, що в області завершилася робота над педагогічною проблемою «Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості», учасники ШПД погоджуються із висновком відомого автора методики викладання української літератури Ольги Куцевол: «... креативність – необхідний складник професійного становлення й одна з умов самореалізації педагога будь-якого профілю». Він є особливо важливим для нас, учителів української мови і літератури, оскільки обумовлений специфікою й функціями навчальних предметів.

Розмірковуючи над низкою неузгодженостей в особистісному підході, що закладений в основу технологічного процесу уроків української мови і літератури, ми зрозуміли: лише окрилений ідеєю може впевнено йти до мети!

Удосконалення технологічного процесу уроків мови і літератури завдяки опануванню методики використання фреймового структурування навчального

матеріалу розпочали на заняттях курсової перепідготовки у ДОШПО. Перші позитивні результати отримали у школах Апостолівського, Нікопольського, Томаківського, Юр'ївського районів, міст Вільногірська та Марганця.

Згодом на основі досвіду Ірини Василівни Хижняк, вчителя-методиста Томаківської СЗШ № 1, керівника районного методичного об'єднання вчителів української мови і літератури, навчально-методична лабораторія української мови і літератури ДОШПО створила обласну школу передового педагогічного досвіду: «Формування загальнонавчальних умінь на уроках української мови і літератури на основі використання фреймових структур навчального матеріалу».

Учасниками школи передового педагогічного досвіду стали: Віра Іванівна Ібрагімова – методист відділу освіти Тома-

ківського району. На обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року-2015» у номінації «Українська мова і література» вона впевнено переконувала колеги щодо доцільності впровадження Дальтон-технології на уроках та в позакласній роботі.

Завдання Дальтон-технології (індивідуалізація розвитку учня; забезпечення набуття соціального досвіду учня на основі співпраці та відповідальності за навчально-пізнавальну діяльність) узгоджуються із завданнями обласного науково-методичного проекту «Освітні стратегії соціалізації особистості громадянського суспільства», що запропонував Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічним колективам на період 2015-2020 роки.

Проект уявляє зміни, що відбулися у філософії освіти, й визначає актуальні завдання навчальних закладів – виховання особистості з високим рівнем громадянської свідомості, патріотизму, активності, поваги до прав і свобод демократичного суспільства; навчання у школі має забезпечити готовність і здатність молоді до активної участі у справах суспільства й держави на засадах глибо-

кого усвідомлення своїх прав і обов'язків, усвідомлення себе громадянином України і повноправним членом соціальної спільноти.

Тетяна Миколаївна Любчич, керівник методичного об'єднання вчителів української мови і літератури Петриківського району – співавтор колективного досвіду роботи шкільного методичного об'єднання з оновленої методики уроків вивчення літератури Придніпровського краю з елементами технології фреймового структурування навчального матеріалу, який створили вчителі у співпраці з навчально-методичною лабораторією ДОШПО.

1 липня 2015 року під час проведення обласного семінару вчителів української мови і літератури на базі Юр'ївської СЗШ (за сприяння голови Юр'ївської районної ради О.М. Буряка, директора центру з обслуговування закладів освіти Юр'ївської районної

Лариса Миколаївна Полуріз – учитель-методист вищої категорії Юр'ївської СЗШ, керівник районного методичного об'єднання вчителів української мови і літератури, ознайомила учасників



матеріалу було провідною ідеєю групи творчих учителів української мови і літератури останніх років роботи над обласною педагогічною проблемою.

Використали наукові розробки Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, зокрема Оксани Михайлівни Шуневич, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри методики викладання навчальних предметів щодо використання фреймових структур у процесі формування загальнонавчальних умінь на уроках української мови і літератури.

Ознайомилися з творчим досвідом учителя-методиста української мови і літератури вищої категорії Коростишівської СЗШ № 3 Житомирської області Світлани Володимирівни Новосельської щодо використання дослідницького методу навчання для формування умінь вчитися як ключової компетентності.

квівської райдержадміністрації, Лариса Петрівна Швець – керівник РМО вчителів української мови і літератури Марганця, Лілія Анатоліївна Уткіна – керівник ММО вчителів української мови і літератури Нікополя, Вікторія Олександрівна Маткобожик – старший учитель української мови і літератури СЗШ № 14 Кривого Рогу, Тетяна Миколаївна Любчич – учитель-методист Іванівської СЗШ Петриківського району, вчителі-методисти української мови і літератури Томаківського району – Ірина Василівна Хижняк (Томаківська СЗШ № 1), Галина Іванівна Боровик (Вищетарасівська СЗШ), Світлана Григорівна Буртняк (Глухівський НВК-СЗШ-ДНЗ).

Процес опанування методики фреймового структурування навчального матеріалу виявив креативні риси молодого та перспективного фахівця – вчителя української мови і літератури Людмили Томашівни Михайлю-

кого усвідомлення своїх прав і обов'язків, усвідомлення себе громадянином України і повноправним членом соціальної спільноти.

Тетяна Миколаївна Любчич, керівник методичного об'єднання вчителів української мови і літератури Петриківського району – співавтор колективного досвіду роботи шкільного методичного об'єднання з оновленої методики уроків вивчення літератури Придніпровського краю з елементами технології фреймового структурування навчального матеріалу, який створили вчителі у співпраці з навчально-методичною лабораторією ДОШПО.

1 липня 2015 року під час проведення обласного семінару вчителів української мови і



Л.І. Піскорська). Комісія з української літератури Науково-методичної ради з питань освіти МОН України схвалила хрестоматію для використання у загальноосвітніх навчальних закладах.

обласного семінару з творчим доробком філологів шкіл Юр'ївського району. Вона презентувала цікаві досвіди роботи з формування творчої особистості молоді Юр'ївської СЗШ (директор Т.С. Луценко), Новов'язівської СЗШ (директор Г.І. Коценко), Новоіванівської СЗШ (директор І.В. Аксініна), Чорнявщинської СЗШ (директор Н.С. Пашенко), Олександрівського НВК (директор С.М. Жир).

Віriamo: бажання вчителів української мови і літератури прямувати до мети розкриє перед ними безліч шляхів і кожен обере свій. Поспішайте вчасно захопитися новими ідеями, а щоб не помилитися – оцініть, чого вже досягли й до чого обов'язково потрібно піднятися! Якщо бракує наснаги й життєвих сил, – пам'ятаймо: успіх

у роботі додасть сил, щоб жити і творити!

Лідія ПІСКОРСЬКА,
завідувач навчально-методичної лабораторії української мови і літератури ДОШПО

ФРЕЙМОВЕ СТРУКТУРУВАННЯ ЗНАНЬ

Великий потік інформації, збільшення кількості навчальних предметів у школах, а також обсягу знань з усіх предметів потребують згорнутого, компактного вигляду презентації інформації навчального матеріалу. Згорнути й компактно подати навчальний матеріал можна шляхом використання фреймового способу подання знань, який отримав свою назву від поняття «фрейм». Фрейм – це стереотип, стандартна ситуація. За словниками *фрейм* (англ. frame – «каркас, рамка»), «будова, структура, система», «окремий кадр фільму» та ін.) – це структура, шаблон, що відбиває у свідомості (пам'яті) людини певні ситуації, за якими творяться нові.

Фрейм – це мінімальний опис в графічній формі якогось явища, факту чи об'єкта, рамочна структура головної ідеї навчального матеріалу, яку можна «накласти» на більшість тем і розділів.

Схема-опора «Синтаксис» дає нам стислу інформацію про цей розділ лінгвістики, але нової інформації до цієї, що вже є у схемі, додати неможливо. Фрейм – це структура, що може змінюватися, постійно доповнюватися; це особисте бачення явища, проблеми тощо.

Структура фрейму включає три основні типи даних:

- поняття (назва фрейму);
- характеристика (назва терміналу – вершини нижнього рівня);
- значення характеристики (заповнювач терміналу).

Модель фрейму – це зразок схеми з категоріями і підкатегоріями. Наприклад, назва фрейму – «Мова». Поняття – «Материнська» і «Українська» – назви терміналу – вершини нижнього рівня. Далі – заповнювачі терміналу, їх ще називають «вікнами», «слотами».

Професор Р.В. Гуріна (Гуріна Роза Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент інженерно-фізичного факультету високих технологій Ульянівського університету) вважає, що фрейм – це жорстка конструкція, каркас, який містить як елементи порожні комірки, вікна, рядки, що мають бути заповнені й можуть багаторазово перезавантажуватись новою інформацією (на відміну від опорних конспектів і структурних схем).

Порожні «вікна», *слоти* (порожні місця в опорі, що заповнюються конкретним змістом: малюнками, міні-текстами, символами) можуть заповнюватися новою інформацією. Якщо на уроці української мови, української літератури учень не встиг заповнити порожні слоти інформацією, то таку роботу можна зробити вдома, змінити думку або ж додати нову.

Фрейм можна почати створювати разом, колективно з учнями, а потім запропонувати їм працювати далі самостійно.

Фрейм можна вважати різноманітним критичним мисленням, адже його створення потребує творчої уяви, креативного самостійного мислення, вміння узагальнювати, орієнтуватися в соціальних ситуаціях тощо. Одну й ту ж інформацію можна представляти різними методами і формами роботи.

О.М. Михайлов (Михайлов Олег Миколайович – письменник, літературознавець, доктор філологічних наук) зазначає, що «іноді те, на виклад чого сто років тому потрібен був цілий курс лекцій, тепер

можна пояснити за декілька хвилин за допомогою двох-трьох формул, написаних на дошці». На уроках української мови і літератури функцію таких формул виконують асоціативні малюнки, символи, схеми, опорні слова і графічні організатори,



ри, що сприяють згортанню, спрощенню, візуалізації тієї інформації, яку необхідно засвоїти.

Фрейм можна створювати на основі образу, а також на основі будь-якої проблеми твору, на основі порівняння характеристик персонажів тощо. Наприклад, після прочитання роману доцільно запропонувати простежити, як може складатися життєвий шлях людини, створити своєрідний фрейм.

Якщо опорні схеми у вигляді малюнків, графіків, формул дають змогу ущільнювати інформацію та ефективно використовувати зоровий канал, через який надходить від 80 до 90 % всієї інформації, то фреймові схеми-опори дають змогу ущільнювати інформацію в десятки і сотні разів, тому що вони відбивають стереотипну ситуацію. Якщо схеми-опори є індивідуальними, неповторними, виявляють особисте бачення певної теми, то фрейми є стереотипними, уніфікованими, вони можуть заповнюватися багаторазово.

Опори і фрейми мають спільні риси: наочність; розвивають образне мислення; компресують, ущільнюють інформацію; активізують зорову пам'ять.

Безперечною перевагою фреймів є те, що вони мають високу ємність, легко використовуються під час проблемного навчання, бо передбачають самостійну роботу учнів, формують інтелектуальний і пошуковий досвід та прийоми дослідницької пізнавальної діяльності, залучають до наукового пошуку, творчості.

Інформація під час створення фреймів презентується не в «чистому вигляді», а схематично, компактно, згорнуто в певну логічну послідовність – структуру, модель. Учень використовує фреймові схеми-алгоритми, які легко відкладаються в довготривалій пам'яті. Завдяки використанню фреймового підходу до організації знань відбувається компресія навчального матеріалу.

Процес згортання інформації потребує уміння: розуміти зміст матеріалу; виділяти основний зміст тексту; подавати стислу інформацію у вигляді фреймових моделей і схем.

Фреймове структурування можна вважати інтерактивним навчанням, адже його методика передбачає роботу в парах, у групах, що допомагає навчатися культурі спілкування, відповідальності за створення продукту навчання, вміння узагальнювати.

Лише за таких умов буде забезпечено активне сприйняття, адекватне розуміння і міцне запам'я-

товування навчальної інформації. Така організація здобуття знань, опанування важливими вміннями і навичками, формування ціннісних орієнтирів і набуття досвіду формуватиме компетентного учня, який вмінє критично мисли-

Використання фреймів передбачає певну послідовність дій:

1. Створити каркас змісту певного навчального матеріалу, розділити його на певні сектори.

2. Визначити фокус-тему, що актуалізується в центрі каркасу.

3. Продумати назви слотів.

4. Наповнити фреймові структури.

5. Такий фрейм є візуалізацією, що дає змогу розгортати відповідь за певним сценарієм, кроки якого визначаються назвами слотів.

На уроках української літератури доцільно створювати фрейми-характеристики образів, фрейми-асоціації тощо. Можна складати цитатні характеристики персонажів, цитатні плани. Шляхом експерименту можна скласти цитатний фрейм.

Метою навчання на основі використання фреймового структурування навчального матеріалу є:

- якісне навчання всіх учнів з максимальним використанням розумових можливостей, знань, умінь і особистісних якостей до досягнення кожним учнем максимального можливого рівня підготовки;

- інтелектуальний розвиток особистості – формування уявлення про мову як багаторівневу систему взаємопов'язаних елементів.

Постійне залучення учнів до створення фреймів **допомагає розвинути загальнонавчальні уміння**, які передбачені державними програмами Міністерства освіти і науки України, а саме:

- удосконалити загальнонавчальні вміння (аналіз, конкретизування, синтез, узагальнення, виділення головного), що сприяє вдосконаленню стратегічної компетенції учня;
- пояснення сутності ключових понять теми;
- здійснення компресії початкового тексту;
- структурування, упорядкування й систематизування знань, збільшення обсягу пам'яті, прискорення швидкості запам'ятовування.

Ураховуючи те, що під час сприйняття й розуміння текст потрапляє в пам'ять у згорнутому вигляді, то презентувати навчальний матеріал теж варто структурованим, використовуючи таблиці, схеми, графі тощо.

Науковці наголошують на необхідності структурування навчальної інформації у вигляді нелінійної структури. Такий спосіб подання навчального матеріалу передає його внутрішню логіку, дає змогу якнайповніше узагальнити інформацію.

Інтенсивність навчання зростає внаслідок того, що мозок активно сприймає образну інформацію, схеми, символи, малюнки – навчальний матеріал стає доступнішим і добре запам'ятовується. Працюючи з опорним конспектом, учні не сприймають пасивно представлену картинку, а є її співтворцями. У класі і вдома вони доповнюють зміст опорного конспекту. Під час відтворення навчального матеріалу працює

зорова пам'ять: перед очима спочатку постає картинка-опера з символами, асоціативними малюнками, а потім інформація «нанизується» на ці зорові образи, допомагаючи учням якісно відтворити зміст вивченого.

Створення фреймів дає змогу використовувати повторення слотів і наповнювачів.

Учителеві варто не лише самому створювати фрейми, а й спонукати до цього учнів. Згодом, дослідивши чимало творів, учні представляють свої фрейми. Така робота буде формувати загальнонавчальні вміння, необхідні сучасній людині для навчання протягом життя. Як варіант можна запропонувати тему і назву слотів для самостійного заповнення з використанням різних джерел інформації, що удосконалив самоосвітні вміння учнів.

Завдання, які учні виконують при створенні фреймів:

- дібрати назви і визначити кількість слотів до певної теми (очікувані результати розумової діяльності);
- заповнити слоти, використовуючи основні й допоміжні матеріали;
- придумати асоціативні малюнки до певної теми;
- створити свій словничок скорочень до певної теми, використати його під час складання фрейму;
- дібрати приклади до сформульованих думок;
- запропонувати своє бачення способу фреймового представлення теми;
- об'рунтувати свою позицію щодо певної проблеми;
- поставити проблемні питання учневі, який доповідає;
- визначити цінність опрацьованої інформації для свого розвитку.

Якщо учитель пропонує своє бачення навчального матеріалу у вигляді фрейму, то це має бути не просте ознайомлення з уже готовим продуктом, а співпраця, співтворчість педагога й учнів у процесі вивчення певної теми. Зобразити фрейм можна і на дошці, і на плакаті, що і швидко, і зручно. Учитель може запропонувати учням допрацювати вдома частини фрейму, додати інформацію з різних джерел, висловити своє бачення порушеної проблеми, поставити низку проблемних запитань.

За одним твором можна створювати різні фрейми. Саме так виявляється креативне мислення учня і самостійне усвідомлення проблеми.

Фрейм має відповідати визначеній меті, може мати кілька рівнів складності.

Фреймова модель має бути відкритою, підтримувати механізм розширення і оновлення інформації, має бути також практичною, не переваженою детальною описом зв'язків між поняттями, відбивати всю інформацію щодо певної ситуації.

Ірина ХИЖНЯК, учитель-методист, керівник методичного об'єднання вчителів української мови і літератури Томаківського району

P.S. Презентація Хижняк І.В. «Використання фреймових структур на уроках української мови і літератури» – на сайті газети «Джерело» за посиланням <http://gdjereho.jimdo.com/> ланки-освіти/середня-школа-1/українська-мова-та-література/

